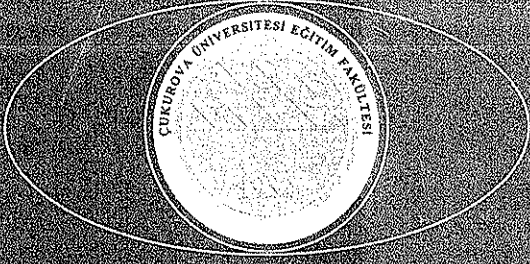

ISSN 13027239

EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ

Cilt - Vol: 2 Sayı - No:25 2003

ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ

JOURNAL OF FACULTY
OF
EDUCATION
ÇUKUROVA UNIVERSITY

ÇÜ EĞİTİM FAKÜLTESİ

Adına Sahibi
Chairman of the Board
Prof. Dr. A.Necmi YAŞAR

DANIŞMA KURULU

Editorial Advisory Board

Prof. Dr. Sabri KOÇ
Prof. Dr. Onur Bilge KULA
Prof. Dr. Veysel SÖNMEZ
Prof. Dr. Tuğrul İNAL
Prof. Olcay KIRIŞOĞLU
Prof. Dr. Duyan MAĞDEN
Prof. Dr. Uluğ NUTKU
Prof. Dr. Petek AŞKAR

YAYIN KURULU

Editorial Board

Prof. Dr. Tahir BALCI
Prof. Dr. Banu İNANÇ
Doç. Dr. Müfit GÖMLEKSİZ
Doç. Dr. Adnan GÜMÜŞ
Doç. Dr. Yaşare AKTAŞ ARNAS
Yrd. Doç. Dr. Mehmet BİLGİN
Yrd. Doç. Dr. Nuran ASLAN
Yrd. Doç. Dr. Mehmet TEKDAL
Yrd. Doç. Dr. Erdoğan BADA
Öğr. Gör. Birnur ERALDEMİR

KAPAK ÇALIŞMASI

Cover Design
Öğr. Gör. Aşkın ŞEN

Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Yönetim Kurulu'nun 13.04.2000 tarih ve 6 sayılı kararıyla
ÇÜ Eğitim Fakültesi Dergisi 19. sayısından itibaren
hakemli olarak çıkarılmaya başlanmıştır.

Tüm hakları saklıdır.

Derginin adı anılmadan hiçbir alıntı yapılamaz.
Yazılardan yazarları sorumludur.

TÜBİTAK/ULAKBİM dergimizi dizinlemektedir

EĞİTİM FAKÜLTESİ DERGİSİ YAZIŞMA ADRESİ

Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Yayın Kurulu Başkanlığı
01330 Balcalı/ADANA
elmek: ef@cu.edu.tr

GÜZ 2003
ADANA

İÇİNDEKİLER

Öğr. Gör. Dr. Ahmet İlhan ŞEN / Arş. Gör. S. Aslı ÖZGÜN-KOCA Kavram Haritalarının Analizinde Niceliksel ve Niteliksel Metodların Kullanımı ve Karşılaştırılması.....	1
Arş. Gör. Bülent GÜNDÜZ / Prof. Dr. Zafer GÖKÇAKAN Hemşirelerde Tükenmişliği Yordamada Stresle Başaçıkma Biçimleri, Eğitim Düzeyi ve Hizmet Süresi Değişkenleri.....	10
Arş. Gör. Bayram COŞTU / Prof. Dr. Alipaşa AYAS Ortaöğretim Öğrencilerinin Yoğunlaşma Kavramı İle İlgili Yanılgıları ve Kavramsal Gelişimleri	18
Doç. Dr. Belma TUĞRUL / Uzm. Eylem ÇELİK Normal Çocuklarla Çalışan Anaokulu Öğretmenlerinde Tükenmişlik.....	33
Doç. Dr. İrfan AÇIKGÖZ / Şebnem. KAYGUSUZ / Sibel. ÖNCÜ Fizik Laboratuvarlarında Başarının Arttırılması Üzerine Bir Araştırma	40
Arş. Gör. Fulya CENKSEVEN / Prof. Dr. Turan AKBAŞ Kekeme Ve Kekeme Olmayan Çocukların Anne-Çocuk İlişkisini Reddedici Algılama Düzeylerine Göre Öz-Kavramlarının Karşılaştırılması.....	49
Yrd. Doç. Dr. Mehtap ÇAKAN Öğrencilerin Bilişsel Stilleri İle Bilgisayara Karşı Tutumları Arasındaki İlişki.....	60
Yrd. Doç. Dr. Nurtaç CANPOLAT / Yrd. Doç. Dr. Tacettin PINARBAŞI / Yrd. Doç. Dr. Mustafa SÖZBİLİR Kimya Öğretmen Adaylarının Kovalent Bağ ve Molekül Yapıları İle İlgili Kavram Yanılgıları.....	66
Doç. Dr. Nail ÖZEK / Yrd. Doç. Dr. Selahattin GÖNEN / Doç. Dr. A.Kadir MASKAN / Arş. Gör. Dr. M. Tahir KAVAK 1997-2000 Yılları Arası Diyarbakır Anadolu Lisesi ve Melik Ahmet Lisesi. Öğrencilerinin Fizik Öğrenme Konusundaki Motivasyonları Üzerine Bir Araştırma	73
Yrd. Doç. Dr. Haluk ÖZMEN / Arş. Gör. Gökhan DEMİRCİOĞLU Lise Öğrencilerinin Müfredatta Yer Alan Bazı Temel Kimya Kavramlarını Anlama Seviyelerinin Belirlenmesi.....	79
Arş. Gör. Refik DİLBER / Prof. Dr. Bahattin DÜZGÜN Doğru Akım Devreleri İle İlgili Olarak Ortaöğretim Fen Kolu Öğrencilerinde Oluşan Kavram Yanılgıları.....	90
Yrd. Doç. Dr. Selahattin GÖNEN / Arş. Gör. Dr. M. Tahir KAVAK Öğretmen Adaylarının Fen Derslerine Yönelik Motivasyon Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi.....	97
Özlem TÜRKŞEN / Yrd. Doç. Dr. Cemal ATAKAN Üniversite Öğrencilerinin Sigara Alışkanlığı Üzerine Bir Çalışma.....	101
Dr. Zeynep HAMAMCI / Yrd. Doç. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği: Ölçeğin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi.....	107
Arş. Gör. Zülal ERKAN / Yrd. Doç. Dr. Sabahattin ÇAM / Doç. Dr. Sonay GÜÇRAY Sosyal Kaçınma Ve Huzursuzluk İle Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Ölçeklerinin Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.....	112
Uzm. Zühal GİZİR / Doç. Dr. Gülen BARAN Anaokuluna Devam Eden Dört-Beş Yaş Çocuklarında Sosyal Davranışların Gelişimi İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	118

SOSYAL KAÇINMA VE HUZURSUZLUK İLE OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLMekten KORKMA ÖLÇEKLERİNİN UYARLAMA, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Ar.Gör. Zülal ERKAN
ME.Ü. Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

Yard.Doç.Dr. Sabahattin ÇAM
C.Ü.Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

Doç.Dr. Sonay GÜÇRAY
C.Ü. Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

ÖZET

Araştırmanın amacı, Watson ve Friend (1969) tarafından geliştirilen Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk (SKH) ile Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma (ODK) Ölçeklerinin Türkçe'ye uyarlama, geçerlik, güvenilirlik çalışmalarını yapmaktır. Araştırmanın örneklem grubunu, 2000-20001 öğretim yılı içinde İçel Yusuf Kalkan Anadolu Lisesinde eğitim gören 272 lise ikinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Bulgular ölçeklerin lise ikinci sınıf öğrencilerinin sosyal kaygılarını belirlemede kullanılabilir niteliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Kaygı, Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Ölçeği, Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma Ölçeği

ABSTRACT

The aim of this research is to determine the reliability and validity of the Turkish adaptation of Social Avoidance and Distress and Fear of Negative Evaluation Scales (Watson and Friend, 1969). The sample group of the research consisted of 272 student who attended İçel Yusuf Kalkan Anatolian Lycee during the 2000-2001 Academic Year. The findings denote that the scales are valid and reliable and can be used in the determination of social anxiety of 10 th. grade students.

Key Words: Social Anxiety, Social Avoidance and Distress Scale, Fear of Negative Evaluation Scale

GİRİŞ

Sosyal kaygı (fobi) kavramını ilk kez 1903 yılında Janet, konuşurken, piyano çalarken, yazı yazarken başkaları tarafından seyrediliyor olmaktan korkan bireyler için kullanmıştır. Sosyal kaygının bağımsız olarak tanımlanması oldukça yenidir (Heckelman ve Schneider, 1995).

Mouter ve Stein'e (1999) göre sosyal kaygı, açık bir biçimde ilk defa DSM-III de ortaya konulmuş, hem psikolojik özellikleri, hemde biyolojik özellikleri ve altında yatan nedenleri keşfedilmeye çalışılmıştır. Sosyal kaygı tanısında en önemli özellik, farklı durumlarda meydana gelen aşırı gözlenme ve incelenme korkusudur. Sosyal kaygı, toplum içinde konuşma, umumi tuvalete gitme gibi sürekliliği olmayan sosyal durumlarla ilişkili korku ve kaçınma olarak tanımlanmıştır

DSM-III-R (1989)'de ise sosyal kaygı, başkalarınca değerlendirileceği bir ya da bir çok durumdan sürekli korkma; utanç duyacağı ya da rezil olacağı biçimde davranabileceğinden veya bir şey yapacağından korkma olarak tanımlanmıştır.

Son olarak DSM-IV'de sosyal kaygı (fobi) " tanımadık insanlarla karşılaştığı ya da başkalarının gözünün üzerinde olabileceği , bir ya da birden fazla toplumsal ya da bir eylemi gerçekleştirdiği durumdan belirgin ve sürekli bir korku duyma. Kişi, küçük duruma düşeceği ya da utanç duyacağı bir biçimde davranacağından korkar (ya da anksiyete belirtileri gösterir). Kişi, korkusunun aşırı ya da anlamsız olduğunu bilir. Korkulan toplumsal ya da bir eylemin gerçekleştirildiği

durumlardan kaçınılır ya da yoğun kaygı, sıkıntı ile bunlara katlanılır. Kaçınma, toplumsal ya da bir eylemin gerçekleştirildiği durumdan sıkıntı duyma, kişinin olağan günlük işlerini, mesleki ya da eğitimle ilgili işlevselliğini, toplumsal etkinliklerini ya da ilişkilerini bozar..." şeklinde tanımlanmaktadır (DSM-IV, 1994, s. 176-177).

5 DSM-III-R (1989) ve DSM-IV (1994)'de sosyal kaygı, sosyal fobi ile aynı başlık altında ele alınmış olup ayrı bir bozukluk olarak geçmemektedir. Sosyal kaygı ile sosyal fobi arasındaki açık benzerliğe rağmen, sosyal fobinin sosyal kaygının aşırı derecesi olup olmadığı ile ilgili tartışmalar vardır. Sosyal kaygı ve sosyal fobi arasındaki farkın her şeyden önce bir derece sorunu olduğu ile ilgili yaklaşımların yanı sıra, sosyal fobinin niteliksel olarak sosyal kaygıdan farklı olduğu ile ilgili görüşler de vardır. Bu niteliksel farklılıklar, sosyal fobili insanların, sosyal ortamlardaki kaygı durumlarının, daha yoğun olup; güç sosyal ortamlarla karşılaşmaktan kaçınma eğiliminin daha sık ve kaygılarının günlük hayatlarını daha sınırlandırıcı, daha fazla sorun çıkarttığı şeklinde açıklanmaktadır. (Leary ve Kowalski, 1995).

6 Sosyal ortamlarda çoğu insan hafif bir kaygı duyabilir. Bireyin böyle bir kaygı duyması, duymamasından daha sağlıklı kabul edilebilir. Hafif bir kaygı, bireyin ayakları üzerinde durmasını ve çevreye daha duyarlı olmasını sağlar. İnsan yaşamı boyunca çeşitli dönemlerde özellikle ergenlik döneminde, utanma duygusu yaşadığı ve kendini güvensiz hissettiği durumlarda karşılaşabilir. Bu duygular, zaman içinde insanın kendine olan güveni ve deneyimleri arttıkça azalır. Kimi insan yetişkin

yaşta da bazı aktiviteler sırasında sosyal kaygı duyabilir. Örneğin otorite karşısında ya da kalabalık önünde konuşurken kısmi bir kaygı duyabilir. Bu gibi kaygılar, bireyin performansını ve yaşantısını olumsuz yönde etkileyebilir. Bu kaygıların şiddeti artar ve bireyin aktivitelerini, genelde yaşamını olumsuz olarak etkilemeye ya da kısıtlamaya başlarsa, sosyal fobiden söz edilebilir. Sosyal fobili bireyler, bir çok ortamda kendilerine bakıldığında ya da kendileri hakkında olumsuz yorumlar yapıldığında kaygı duyarlar. Temel korkuları, özellikle kalabalık önünde gülünç duruma düşmek ve başkalarının önünde aşağılanma duygusu yaşamaktır (Sungur ve Dilsiz, 1995).

7 Watson ve Friend (1969) sosyal kaygıyı, sosyal ortamlarda duyulan kaygı, korku ve rahatsızlık yaşantıları, sosyal ortamlardan kasıtlı olarak kaçınma ve başkaları tarafından olumsuz değerlendirilmekten korkma olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanımda, sosyal kaygının olumsuz değerlendirilmekten korkma ile sosyal kaçınma ve huzursuzluk duyma boyutu biraraya getirilmiştir. Ayrıca Watson ve Friend (1969) tarafından bu iki boyutu ölçmeye yönelik Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma (Fear of Negative evaluation scale) ile Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Ölçeği (Social Avoidance and Distress Scale) geliştirilmiştir. Geçerlik ve güvenilirliği yüksek olan bu ölçekler sosyal kaygı (fobi) çalışmalarında günümüzde de yurt dışında oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Örneğin, Heimberg, Hope, Rapee ve Bruch (1988); Papsdorf ve Alden; Mansell ve Clark (1999) vb. araştırmacılar sosyal kaygı ile ilgili çalışmalarında bu ölçekleri kullandıkları görülmektedir.

8 Sosyal kaygı, ergenlerin kişilerarası ilişkilerinde ve psikolojik fonksiyonlarında önemli bir etken olarak ele alınsa da bu konuda dünyada ve Türkiye’de çocuklar ve ergenler üzerinde yapılan araştırmalar başlangıç aşamasındadır. Sosyal kaygının belirlenebilmesi için şüphesiz ölçme araçlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Sosyal kaygının değerlendirilmesinde Watson ve Friend’ in (1969) geliştirmiş oldukları geçerlik ve güvenilirlikleri yüksek olan Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma (ODK) ile Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk (SKH) ölçeklerinin çok yaygın olarak günümüzde de hala kullanılıyor olması nedeniyle bu ölçeklerin Türkçe’ye uyarılma çalışmaları yapılmıştır.

ODK ve SKH Ölçeklerinin Orjinalleri Hakkında Bilgi

9 Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma (ODK) Ölçeği 30, Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk (SKH) Ölçeği ise 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçeklerin maddeleri doğru yanlış formatında hazırlanmıştır. Ölçeğin orjinalinde madde geçerliğine bakılmıştır. ODK Ölçeği maddelerinin çift serili korelasyon katsayılarının ortalaması .72; SKH Ölçeğinin ise .77’dir. KR-20 güvenilirlik katsayısı her iki ölçek için .94 bulunmuştur. Test tekrar test güvenilirlik katsayısı ODK Ölçeği için .96, SKH Ölçeği için .94 dir. ODK ve SKH Ölçeklerinin Crown- Marlow Sosyal Beğenirlik Ölçeği ile arasındaki ilişki -.25 tir.

Watson ve Friend (1969) deneysel çalışmaların da, yüksek ve düşük kaygılı bireyleri belirlemek için, SKH ölçeği puanı 11 ve yukarısı olanları sosyal kaygı düzeyi yüksek, 3 ve aşağısı olanları, düşük sosyal kaygılı olarak belirtmektedirler. ODK Ölçeği için kesme noktasını (cut-off) üstten ve alttan % 25 olarak almışlardır. ODK Ölçeği puanı 18 ve yukarısı olanları sosyal kaygı düzeyi yüksek, 9 ve aşağısı ODK Ölçeği puanı düşük olarak sınıflandırmışlardır.

11 SKH ve ODK Ölçeği puanlarının yüksek ve düşük sosyal kaygılı bireyleri ayırt edici bir özelliğe sahip olduğu belirtilmektedir (Arkowitz, Lichtenstein, McGovern, ve Hines, 1975 ; Glasgow ve Arkowitz, 1975; Akt. Warren, Good, ve Velten, 1984). SKH ve ODK Ölçekleri sosyal beceri ölçümü, kaygı ve kendini ayarlama (self-monitoring) ölçümleri ile yüksek korelasyona sahiptir. Smith ve Sarason (1975) bu ölçeğin yordayıcı geçerliğinin birçok çalışmada desteklendiğini belirtmektedirler.

Warren, Good ve Velten (1984), sosyal değerlendirilme kaygısını ölçmede geçerli veriler elde edebilmek için ODK Ölçeği ile SKH Ölçeğini 12-14 yaşları arasındaki orta-sosyo ekonomik düzeydeki 406 gönüllü ortaokul (7.,8. ve 9. sınıf) öğrencisine uygulamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, sosyal değerlendirilme kaygısı ortaokul yıllarında cinsiyete göre farklılık göstermemektedir. Ortaokul öğrencileri ODK Ölçeği puanları, yüksek okul öğrencileri ile benzerlik gösterirken, SKH Ölçeği puanları, yüksek okul öğrencilerinkinden daha düşük düzeyde bulunmuştur. SKH Ölçeği puanları ile sosyometrik ölçümler arasında pozitif bir korelasyon bulunmuştur. Bu çalışmaların sonuçlarına göre, bundan sonraki araştırmacı ve uygulamacılara sosyal kaygı ölçümlerinde ODK Ölçeği ve SKH Ölçeğinin kullanılması önerilmektedir.

13 Literatürde SKH ile ODK ölçeklerinin geçerliği ile ilgili eleştiriler de yer almaktadır.

Turner, Mc Canna ve Beidel (1987) bu iki ölçeğin ayırt edici ve yordama geçerliklerinin yeterli bir şekilde incelenmediğini belirtmektedirler. (Kaygı düzeyi çok yüksek olan hastalar arasında, sosyal fobisi olan hastaları belirlemek için yapmış oldukları çalışmalarının sonuçlarına göre, bu iki ölçeğin genel duygusal huzursuzluğa karşı duyarlı, fakat kaygının özel bir türüne karşı duyarlı olmadığını belirtmişlerdir. Bu ölçeklerin uygun bir şekilde yapılmış ve geçerli bir ölçek sağlanana kadar sosyal fobi ve sosyal kaygı çalışmalarında kullanılabileceğini önermektedirler.

14 Turner ve ark. (1987)'nin bu açıklamalarına karşın, Heimberg, Hope, Rapee ve Bruch (1988) alternatif açıklamalarda bulunmuşlar ve bu ölçeklerin sosyal fobinin değerlendirilmesinde yararlı olacağı sonucuna varmışlardır. Ayrıca Heimberg ve ark. (1988), bu ölçeklerin sosyal fobi hastalarını diğer kaygı bozuklukları olan hastalardan ayırt edememesinin doğal olduğunu, çünkü klinik açıdan önemli olan sosyal kaygının, bütün kaygı bozukluklarında görülebildiğini belirtmektedirler. Sosyal fobi hastaları, kaygı düzeyi bakımından heterojen olabilir. Buna ek olarak sosyal kaygının depresyonun, huzursuzluğun ve genel duygusal huzursuzluğun önemli bir ögesi olabileceğini de belirtmektedirler. Ayrıca, Turner ve Beidel (1988) ODK ve SKH ölçeklerinin, sosyal fobi araştırmalarındaki değerlendirme ve tedavi sonuçlarının ölçümlerinde yararlarının şüpheli olduğunu belirtirken, bu ölçeklerin sosyal kaygıyı değerlendirmede kullanılabilir özellikte olduğunu belirtmektedirler. Bu ölçeklerin bir süredir araştırmalara konu olduğu; değişik çalışmalarda kullanıldığı ve sosyal kaygı ile ilgili çalışmalarda kullanılmasının desteklenmesi gerektiğini de vurgulamaktadırlar.

ODK ve SKH Ölçekleri'nin Türkçe'ye Uyarılma Çalışmaları

15 Çukurova Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi Merkezinde çalışan 6 İngilizce Öğretmeni ile özel bir dershanede çalışan 2 İngilizce öğretmeni ve araştırmacı tarafından ölçekler İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiştir. İngilizce'den Türkçe'ye çevrilen ölçekler, İngilizce bilen, bir psikiyatrist ve üç psikolojik danışmana verilerek İngilizce ölçek maddelerinin Türkçe karşılıklarının uygun olup olmadığı ile ilgili görüşleri alınmıştır. Böylece, "Tek Yönde Çeviri" yönteminin "Çevirinin Başka Çevirmenlerce Değerlendirilmesi" koşulu sağlanmıştır. Daha sonra İngilizce dil bilimi ile

uğraşan grubun çevirileri ile uzmanların önerdikleri maddeler karşılaştırılmış ve aynı çeviriye sahip maddeler belirlenmiştir. Çevirilerinde fikir birliğine varılmayan maddeler yeni önerilen karşılıkları ile birlikte hem Türkçe hem de İngilizce'yi iyi bilen bir öğretim görevlisine verilerek yeniden İngilizce'ye çevrilmiştir. Bu geri çevirme yöntemi sonucunda orijinalini en iyi temsil ettiğine inanılan Türkçe karşılıklar kabul edilerek deneysel form oluşturulmuştur.

16 Elde edilen deneysel formun "Görünüş Geçerliğini" sağlayabilmek için "Çeviri Sonrası Sorgulama" gerçekleştirilmiştir. Bu iki şekilde yapılmıştır. İlk olarak alanında uzman olan 8 kişilik psikolojik danışman grubuna deneysel form verilerek onlardan maddelerin anlaşılır olup olmadığını yazmaları, varsa kendi alternatiflerini belirtmeleri istenmiştir. Daha sonra tesadüfi olarak seçilen lise ikinci sınıf öğrencilerine (n=29) ölçeğin deneysel formu verilerek, onlardan maddelerin anlaşılır olup olmadığını yazmaları istenmiştir. Ayrıca, araştırmacı tarafından iki öğrenciye de deneysel form birebir uygulanarak öğrencilerin maddelerden ne anladıkları gözlenmiştir. Anlaşılmayan maddeler, yeniden gözden geçirildikten sonra gerekli görülen küçük değişiklikler de gerçekleştirilerek uygulamada kullanılacak ölçeğin çeviri çalışması tamamlanmıştır. Ölçek maddelerinin geçerliği için madde toplam test korelasyonlarına bakılmıştır. Ölçek maddelerine verilen yanıtlar yapay süresiz değişken olduğu için, çift serili (biserial) korelasyon tekniği; güvenilirlik çalışmaları için KR-20 iç tutarlık, test tekrar test yöntemi; geçerlikleri için de "Ölçüt Bağıntılı" geçerlik çalışması kullanılmıştır.

17 Ölçek maddelerinin güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarının örneklemini 2000-2001 öğretim yılında İçel Yusuf Kalkavan Anadolu lisesi 10.sınıf öğrencilerinden, 148 kız, 124 erkek olmak üzere toplam 272 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin yaş ortalamaları 16'dır. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışması ise İçel Anadolu Lisesinden 116 lise ikinci sınıf öğrencisinden veri toplanarak gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR VE YORUM

18 Bu kısımda ölçeklerin madde analizleri, güvenilirlik ve geçerlik çalışmalarına ilişkin olarak elde edilen bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

19 Madde analizi çerçevesinde 30 madden oluşan ODK ölçeğinin madde toplam puan korelasyonları hesaplanmış ve korelasyon

ranjının -.06 - .92 arasında değiştiği ve çift serili korelasyon değerleri ortalamasının $\bar{r}_b = .61$

olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular Tablo-1' de yer almaktadır.

Tablo 1

Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma (ODK) Ölçeği Madde-Toplam Puan Korelasyon Değerleri

Madde No	r	Madde No	r
1	-.06	16	.54***
2	.84***	17	.85***
3	.74***	18	.39***
4	.72***	19	.92***
5	.59***	20	.69***
6	.56***	21	.70***
7	.73***	22	.76***
8	.38***	23	.76***
9	.80***	24	.42***
10	.62***	25	.80***
11	.35***	26	.55***
12	.34***	27	.30***
13	.81***	28	.54***
14	.69***	29	.61***
15	.72***	30	.73***
Ranj= -.06 - .92			
$\bar{r}_b = 0.61$			

***P < .001

Tablo- 1'de görüldüğü gibi, sadece 1. maddenin toplam puanla olan korelasyon değeri anlamlı çıkmamıştır. Madde analizi çerçevesinde 28 madde oluşan SKH ölçeğinin madde toplam puan korelasyonları hesaplanmış ve korelasyon

ranjının -.18 - .84 arasında değiştiği ve çift serili korelasyon değerleri ortalamasının $\bar{r}_b = .51$ olduğu bulunmuştur. Elde edilen bulgular Tablo-2' de gösterilmiştir.

Tablo 2
Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk (SKH) Ölçeği
Madde Toplam Puan Korelasyon Değerleri

Madde No	R	Madde No	r
1	.69***	15	.62***
2	.72***	16	.69***
3	.67***	17	.73***
4	.36***	18	.79***
5	.66***	19	-.18
6	.73***	20	.72***
7	.54***	21	.73***
8	.69***	22	.79***
9	.78***	23	.71***
10	.81***	24	.84***
11	.75***	25	.49***
12	.66***	26	.55***
13	.60***	27	.50***
14	.67***	28	.46***
Ranj=-.18 - .84			
$r_b = .63$			

***P < .001

Tablo 2'de görüldüğü gibi 19. maddenin toplam puanla korelasyon değerleri anlamlı çıkmamıştır.

2° Ölçeklerin güvenilirliğini test etmek için KR-20 formülü uygulanmıştır. Her iki ölçekte anlamlı çıkmayan bu maddeler atıldığında ODK Ölçeği için .89; SKH Ölçeği için .86 olarak bulunmuştur. Anlamlı çıkmayan bu maddeler atılmadığında ise ODK Ölçeği için .88; SKH Ölçeği için ise .85 bulunmuştur. Bu nedenle bu maddeler ölçeğin orijinal yapısının bozulmaması düşüncesiyle ölçekten çıkartılmamıştır.

3° Ayrıca, ölçeklerin ilk uygulanmasından 28 gün sonra ikinci uygulama yapılmıştır. Her iki ölçek için güvenilirlik katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, ölçeklerin orijinalinde belirtildiği gibi kararlı bir yapıya sahip oldukları söylenebilir.

Geçerlik Çalışmalarıyla İlgili Bulgular ve Yorum

1° Kaygı, bilişsel, davranışsal ve fizyolojik öğelerden oluşmaktadır. Somatik semptomlar (mide bulantısı, karın ağrısı, baş dönmesi gibi), olumsuz düşünceler ve kaçınma davranışları olumsuz değerlendirilmeye tepki olarak oluşmaktadır. Sosyal ortamlarda, sosyal kaygılı bireyler, sosyal kaygısı düşük bireylere göre

daha fazla olumsuz düşünceler ve daha çok kaçınma davranışları göstermektedirler. Sosyal kaygı düzeyi yüksek bireyler sosyalleşme yönünden içe dönük, başkalarının önünde kolayca utanan ve kaygılı olma eğilimindedirler (Fenigstein, Scheier ve Buss, 1975). Sürekli sosyal kaygı ölçümleriyle, olumsuz değerlendirilmekten korkma ölçümleri arasında, orta ve yüksek düzeyde ilişkilerin varlığı, sosyal kaygıda olumsuz değerlendirilmekten korkmanın önemli bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır (Leary ve Kowalski, 1995; Rapee ve Heimberg, 1997). Ayrıca sosyal kaygının bireyin benlik saygısı ile ilişkili olduğu literatürde belirtilmektedir (Leary ve Kowalski, 1990).

2° Geçerlik çalışmalarına temel olmak üzere, sosyal kaygının bireyin kaygı düzeyi ve benlik saygısı arasındaki ilişki temel alınarak Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri (The State Trait Anxiety Scale) (Öner,1997) ve Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri (Coopersmith Self-esteem Inventories) (Pişkin,1996) ölçüt bağımlı geçerlik çalışması için kullanılmıştır. ODK Ölçeği puanları ile Durumluk Kaygı Envanteri puanları arasındaki korelasyon katsayısı .24, Sürekli Kaygı Envanteri puanları ile .49 dur. SKH Ölçeği puanları ile Durumluk Kaygı Envanteri puanları

arasındaki korelasyon katsayısı .21; Sürekli Kaygı Envanteri ile arasındaki korelasyon katsayısı ise .45 dir. ODK Ölçeği puanlarının Pişkin (1996) tarafından Türkçe'ye uyarlama çalışması yapılan Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri puanları ile arasındaki korelasyon katsayısı -.56 ve SKH Ölçeği puanlarının Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri puanları arasındaki korelasyon katsayısı -.70 olarak bulunmuştur. Olumsuz Değerlendirilmekten Korkma ile Sosyal Kaçınma ve Huzursuzluk Ölçek puanlarının yüksekliğinin düşük benlik saygısı ile kuramsal olarak bağlantılı olacağı dikkate alındığında, ODK ve SKH Ölçekleri puanlarıyla, benlik saygısı puanları arasında negatif yönde bir korelasyon beklenebilir. Bu çalışmada Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ile ODK ve SKH ölçekleri puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

SONUÇ ve ÖNERİLER

24 Elde edilen bu bulgular sonucunda ODK ve SKH Ölçeklerinin, ergenlerin sosyal kaygı düzeylerini ölçmede yeterli geçerliğe ve güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir. Güvenirlik ve geçerlik çalışmaları yapılan bu ölçekler "Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Ana Baba Tutumları ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma" konulu doktora tezinde kullanılmıştır.

25 Yurt dışında sosyal kaygı ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde bu ölçeklerin günümüzde de hala kullanıldığı; çok çeşitli yaş grubuna uygulandığı görülmektedir. Örneğin Warren, Good ve Velten (1985) ortaokul öğrencilerinden ile yapmış oldukları çalışmalarda öğrencilerin sosyal kaygı düzeyleri bu ölçeklerle belirlerken, Turner, Beidel, Cooley, Woody ve Messer (1994) yetişkinlerle (örneğin yaş ortalaması 35,9) yapmış oldukları çalışmalarında bu ölçekleri kullanmışlardır. ODK ve SKH Ölçeklerinin daha da yeterli hale getirilmesi için başka örneklem gruplarına uygulanmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Amerikan Psikiyatri Birliği. (1989). *DSM-III-R Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı* (Çev.E.Köroğlu), 3.Baskı, Hekimler Birliği, Ankara.
- _____. (1994). *DSM-IV Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı* (Çev.E. Köroğlu). 4. Baskı, Hekimler Yayın Birliği, Ankara.
- Fenigstein, A., Scheier, M. F. ve Buss, A.H. (1975). "Public and Private Self Consciousness: Assessment and Theory," *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43 (4), 522-527.
- Heckelman, L.R. ve Schneier, F. R. (1995). "Diagnostic Issues " *Social Phobia:Diagnosis, Assessment and Treatment*, Der: Heimberg, R.G., Liebowitz, M.R., Hope, D. A., Schneier, F. R., New York: The Guilford Press, 3-20.
- Heimberg, R.G., Hope, D. A., Rapee, R. M. ve Bruch, M. A.(1988), The Validity of The Social Avoidance and Distress Scale and The Fear of Negative Evaluation Scale with Social Phobic Patients. *Behaviour Research Therapy*, 26 (5), 407-410.
- La Greca, A.M.ve Lopez, N. (1998). Social Anxiety Among Adolescents:Linkages with Peer Relations Friendships" *Journal of Abnormal Child Psychology*, 26 (2), 83-94.
- Leary, M. R.ve Kowalski, R.M. (1990), Impression Management: A Literature Review and Two-Component Model. *Psychological Bulletin*, 10 (1), 34-47.
- Leary, M. R.ve Kowalski, R.M. (1995). *Social Anxiety*. Newyork, London: The Guilford Press.
- Mansell, W. ve Clark, D.M. (1999), " How Do I Appear To Others" Social Anxiety And Processing Of The Observable Self." *Behaviour Research and Therapy*, 37, 419-434.
- Moutier,C.Y., Stein,M.(1999), The History, Epidemiology And Differential Diagnosis Of Social Anxiety Disorder, *Journal Clinical Psychiatry*, 60, 9, 4-8.
- Papsdorf, M., Alden, L. (1998). Mediators of Social Rejection in Social Anxiety: Similarity, Self-Disclosure, and Overt Signs of Anxiety. *Journal Of Research In Personality*, 32, 351-369.
- Pişkin, M. (1996), *Türk ve İngiliz Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Yönünden Karşılaştırılması*. III. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi Kitabı, Adana, 21-35
- Öner, N. (1997). Durumluluk-Sürekli Kaygı Envanterinin Türk Toplumunda Geçerliği. *Doçentlik Tezi*, Hacettepe Üniversitesi.
- Smith,R.E., Sarason, I.G.(1975). Social Anxiety And The Evaluation Of Negative Interpersonal Feedback. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43, 429.
- Sungur, M.Z. ve Dilsiz, A. (1995). " Sosyal Fobi " Anksiyete Monografı Serisi, 5, 205-215.
- Turner, S.M., McCanna, M.,Beidel,D.C. (1987), Validity Of Social Avoidance And Distress And Fear Of Negative Evaluation Scales. *Behaviour Research Therapy*, 25, 2,113-115.
- Turner, S.M., Beidel, D.C. (1988), Some Further Comments On The Measurement Of Social Phobia. *Behaviour Research Therapy*, 26, 26, 411-413
- Warren, R., Good, G., Velten,E. (1984), Measurement Of Social Evaluative Anxiety In Junior High School Students, *Adolescence*, XIX, 75, 643-648.
- Watson, D. ve Friend, R. (1969). Measurement of Social-Evaluative Anxiety. *Journal of Consulting Clinical Psychology*, 33, (4), 448-457.